

● K 85. NARODENINÁM UNIVERZITNÉHO PROFESORA
FRANTIŠKA HYHLÍKA

Mladosť človeka je v jeho činoch, nie v rokoch. Ak je mladá duša, človek je mladý napriek svojim rokom. V týchto dňoch si pripomíname 85. narodeniny univerzitného profesora RNDr. Františka Hyhlíka, CSc., prodekana Fakulty sociálnych vied a publicistiky Karlovej Univerzity v Prahe. V súvislosti s ním často sa mi vynára v pamäti tento poznatok, pretože profesor Hyhlík je napriek svojim 85 rokom a bohatým pracovným výsledkom mladíkom, plným zápalu pre prácu, nadšením z nej a spravodlivého hnevu nad tým, keď sa niečo z takých alebo onakých príčin nepodarí. Takého ho poznáme zo spolupráce, takého si ho vážime, takého ho máme radi. Nebudeme teda nostalgicky spomínať na minulosť, pretože minulosť je v jeho práci prítomnosťou. Cez ňu sa pokúsim aspoň v kocke priblížiť čitateľom život človeka, (ktorého mnohí z nás poznajú), významného pedagóga, vedca, organizátora, priateľa ľudí a priateľa Slovenska. Nie deklaratívneho, ale skutočného, úprimného priateľa. Bohatstvo práce toľkých rokov sa nedá zachytiť v plnej šírke na pár strán textu.

V súčasnosti je profesor Hyhlík, napokon ako vždy, mnohostranne činný. Zamestnáva ho predovšetkým vedecký výskum v oblasti pedagogiky dospelých, budovanie špeciálnych vysokoškolských odborov, ako je výchova a vzdelávanie dospelých, sociálna práca. Pracuje ďalej v pedagogickej psychológii, sociálnej psychológii, psychológii práce — voľbou povolania a stále je činný v mnohých verejných funkciách.

Profesor František Hyhlík sa narodil 20. októbra 1905 v Loukonosech. Pochádza z chudobnej rodiny tesára a matky poľnohospodárskej robotníčky. Spočiatku navštevoval len meštiansku školu v Chlumci nad Cidlinou (1916—1919) a až potom vstúpil do tretej triedy štátnej vyššej reálky v Hradci Králové. Sociálne dôvody ho nútili študovať na reálke, hoci by bol radšej dal prednosť klasickému gymnáziu, ako to ukázala aj jeho neskoršia orientácia. Aby sa mohol udržať na štúdiách, musel si privyrábať kondíciami. I tak to bol na mladého dedinského chlapca veselý život plný romantiky, odkrývania neznámych tajomstiev a čara nového sveta, na ktorý si rád spomína. Roku 1924 sa zapísal na České vysoké učení technické v Prahe, na odbor špeciálnych vied, ktorý poskytoval prípravu na stredoškolskú profesúru matematiky a deskriptívnej geometrie. Roku 1925 pokračoval v štúdiu na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity. Ďalší záujem venoval filozofii exaktných vied, navštevoval prednášky a semináre prof. Karla Varovku, ktorého pôvodným vedeckým záujmom bola tiež matematika. Jeho prvý vedecký spis **Úvahy o názoru v matematice** z roku 1917 je na rozhraní matematických a filozofických výskumov.

Profesor František Hyhlík patrila k študentskej ľavicí, ako všetci, ktorí s ním bývali v legendárnej „kolonci“. Boli to roky veselej študentskej bledy a angažovanosti v študentskom hnutí. Jeho osobnosť sa už vtedy vyznačovala obetavosťou a zásadovosťou. Štátne skúšky

z deskriptívnej geometrie a matematiky urobil roku 1929 a 1930. Súčasne sa venoval svojej dizertačnej práci **Filozofia fikcionalizmu a konštrukcia matematických pojmov**. Smrťou profesora Karla Varovku roku 1929 stratil prof. Hyhlík váženého a milovaného učiteľa, ktorý mu ponúkal i publikačnú možnosť v časopise **Filosofie**, ktorý spolu redigovali.

V období ťažkej hospodárskej krízy nastúpil profesor Hyhlík ako výpomocný profesor na štátnu reálku v Trutnove. Krátko na to bol ustanovený za profesora na Štátnom reálnom gymnáziu v Nových Zámkoch. To bolo jeho prvé zoznámenie sa so Slovenskom, ku ktorému si vypestoval úprimnú lásku. Od 1. septembra 1931 sa tu začalo jeho dlhšie (8-ročné) pedagogické pôsobenie. Rozsah jeho činnosti nadobúdal postupne skoro takých rozmerov, z akých je známy aj v neskorších rokoch. Predovšetkým to bola vlastná pedagogická práca. Bol vynikajúcim učiteľom, ktorý aj ťažko pochopiteľnú látku z matematiky a geometrie vedel prístupne a zrozumiteľne vysvetliť. Poslanie stredoškolského učiteľa ho viedlo k stálemu prehĺbovaniu záujmu o pedagogiku a psychológiu. Nedokázal sa uzavrieť len do školskej práce. Bol jedným z tých — na predvojnovom Slovensku pôsobiacich Čechov —, ktorí tam prichádzali s dobrou vôľou a ktorí mali porozumenie aj pre hmotnú biedu slovenského ľudu. Postupne preberal stále väčší podiel aj v mimoškolskej výchovnej práci. Vyvíjal rozsiahlu, časovo náročnú osvetovú činnosť v najširšom slova zmysle. Staral sa o verejnú knižnicu, organizoval verejné prednášky z rôznych oblastí, nevyhýbal

sa pritom ani vysvetľovaniu aktuálnych politických udalostí, prirodzene z pozície progresívneho spoločenského hľadiska. Angažoval sa politicky. Videl, že českú verejnosť bolo treba informovať o Slovensku pravdivo, stal sa preto dopisovateľom niekoľkých pražských denných listov. Zároveň publikoval odborné články. Roku 1939 prešiel profesor František Hyhlík na banskobystrické gymnázium, no 30. júna t. r. bol však na vlastnú žiadosť prepustený, odišiel do Čiech. Mohol zostať, ale mu nevyhovovala atmosféra utvárajúceho sa slovenského štátu. Na Slovensko sa však stále vracal a vracia sa dodnes — na prednášky do závodov a iných zariadení, medzi svojich priateľov, niekdajších i terajších spolupracovníkov, medzi bývalých žiakov. Po príchode do Čiech profesor Hyhlík už neučil, viedli ho iba v osobnom stave učiteľov až do roku 1949. Neskôr ho uvoľnili pre vedeckú činnosť **Ústavu ľudskej práce** (neskôr Československý ústav práce). Táto práca nadväzuje na mimoškolskú činnosť prof. Hyhlíka z predchádzajúceho obdobia. Veľmi významné bolo najmä jeho pôsobenie v oblasti **voľby povolania**. Takto rokom 1939 nastalo v živote a práci prof. Hyhlíka vrcholné obdobie jeho pôsobenia, ktoré však vinou nepriaznivých udalostí bolo predčasne uzavreté.

V prvých rokoch po II. svetovej vojne mohol profesor František Hyhlík uplatniť svoje bohaté skúsenosti v **pracovnej výchove**. Roku 1946 v Ústave ľudskej práce bol prednostom odboru pre pracovnú výchovu, vedenie a hodnotenie ľudí. Vytvoril modernú koncepciu poradenstva pre voľbu povolania v systéme plánovitého socialistického hospodárstva, ktorého konečným výsledkom bolo vybudovanie siete poradení pre voľbu povolania. Pre zameranie a štýl práce pro-

fesora Hyhlíka je príznačné, že napriek náročnému vedúcemu postaveniu bol a je v stálom styku s praxou, s externými spolupracovníkmi a so závodmi. Roku 1951 Československý ústav práce však zrušili. Tisíce testov, ktoré sa spravidla po 2—3 roky štandardizovali, boli dané do „stoupy“, a profesor Hyhlík len sa námahou zachránil aspoň vzorky významových hárkov. Vtedy mu nešlo len o stratu povolania, ale o stratu časti viery vo svoje životné poslanie. Ako 46-ročný však nerezignoval, začal znovu. Od roku 1951 bol učiteľom na Vojenskej akadémii. Nebolo to pre neho nové pôsobenie, lebo už predtým prednášal na rôznych vysokých školách: na Vysokej škole obchodnej, Vysokej škole politickej a sociálnej [psychológiu práce, psychológiu v hospodárskom živote, organizáciu práce, užitú psychológiu, výchovu dorastu a dospelých, psychológiu detstva a mládeže], Filozofickej fakulte [psychológiu dospelievajúcej mládeže, výchovu a vzdelávanie pracujúceho dorastu], Pedagogickej fakulte (obecnú psychológiu, psychológiu dospelievajúcej mládeže).

Na Vojenskej akadémii ho ustanovili najskôr na miesto asistenta. Za docenta pedagogiky so zameraním na pedagogickú psychológiu ho menovali 1. júna 1956 na základe prác **Kázeň v socialistické spoločnosti** a **Didaktika pro učitele vojenských škol**. Popri úväzku na Vojenskej politickej akadémii profesor František Hyhlík začal prednášať v pedagogických a psychologických disciplínach aj na katedrách knihovníctva a novinárstva Filozofickej fakulty Karlovej univerzity. Ujal sa novozaradených prednášok **psychológia čitateľa**, neskôr **metód vedeckej práce** na katedre knihovníctva. Roku 1958 prešiel celkom na katedru knihovníctva FFUK. Tu mohol uplatniť svoje skúsenosti z

výskumu, ktorý koncipoval a viedol v spolupráci s katedrou knihovníctva a Městskou lidovou knihovnou v Prahe o **výskume čítania dospelievajúcej mládeže**. Mladí, začínajúci pracovníci tejto katedry, sú vďační profesorovi Hyhlíkovi za uvedenie do pedagogickej činnosti, do zásad vysokoškolskej pedagogiky a do citlivého prístupu k poslucháčom, do ich študijných a osobných problémov.

Roku 1960 prešiel profesor František Hyhlík aj s katedrou knihovníctva, na vtedy novozaloženú fakultu, na Fakultu osvety a novinárstva KU; teraz je to **Fakulta sociálnych vied a publicistiky**. Ako najskúsenejší člen kolektíva riešil a rieši tu už 10 rokov všetky zásadné pedagogické problémy fakulty, už aj preto, že od jej vzniku zastáva funkciu prodekanu. Roku 1962 zriadili na fakulte **katedru psychológie a pedagogiky**, profesor Hyhlík bol poverený jej vedením. Katedra sa postupne rozširovala a od roku 1968 sa stala odbornou katedrou pre pedagogiku dospelých, pre nový študijný odbor **výchova a vzdelávanie dospelých**.

V pedagogike dospelých a praktickej osvetovej činnosti mal profesor Hyhlík stále hlbší teoretický záujem. Roku 1960 zaradili túto disciplínu do Štátneho plánu vedeckého výskumu. Roku 1961 poverili Fakultu osvety a novinárstva KU funkciou hlavného pracoviska pre základný výskum **XIX-4 Výchova a vzdelávanie pracujúcich v komunistickej spoločnosti**, roku 1963 prevzala úlohu **306-3 Problémy mimoškolskej výchovy pracujúcich** a roku 1966 úlohy **X-17-3 Základné teoretické a metodologické problémy výchovy a vzdelávania dospelých**. Profesor Hyhlík plní stále funkciu koordinátora tejto úlohy. V krátkom čase sústredil okolo seba početný kolektív riešiteľov, ktorý riadi, usmerňuje a pomáha mu. Jeho zásluhou sa stala jednou z naj-

lepšie organizovaných a koordinovaných úloh štátneho plánu vedeckého výskumu. Dosiahl sa významné výsledky v disciplíne, v ktorej na začiatku 60. rokov sa muselo u nás prakticky len začínať.

Za celoživotné zásluhy, vedecké i pedagogické, bol právom profesor František Hyhlík menovaný roku 1963 za riadneho univerzitného profesora. Už predtým dostal vyznamenanie „Za vynikajúcu prácu“ a je nositeľom titulu „Zaslúžilý učiteľ“. Okrem svojej vedeckej, pedagogickej a iných činností bol aktívnym členom Socialistickej akadémie. Jeho prednášková činnosť len v rozpätí 5 rokov (1956—1960) počíta 344 prednášok pre učiteľov, 170 prednášok na závodoch, a to v rozsahu 474 hodín. Celkový rozsah jeho prednášok počíta 1.238 hodín. Spolu s 33 kurzami, v ktorých v tomto období prednášal, počet hodín presahuje jeho normálny pracovný úväzok. Prednášková činnosť profesora Hyhlíka je však nielen neobyčajná svojím rozsahom, ale je veľmi záslužná svojou tematikou, často v nej šlo o priamo priekopnícke pôsobenie. Vo svojich prednáškach uplatňoval zásady správneho konania s ľuďmi, upozorňoval na zanedbávanú oblasť interpersonálnych vzťahov, vysvetľoval mentalitu mladých ľudí a zásady prístupu k nim.

Pri príležitosti 65. narodenín zastihujeme profesora Františka Hyhlíka v celom

širokom zábere činností, ktorým sa venoval a v ktorých stále pracuje s ne zmenšenou energiou. Pred mnohými poslucháčmi vyslovoval po dlhé roky názory a zásady, ktoré zväčša počuli po prvý raz, ktoré sú dodnes platné a všeobecne uznávané. Teraz je na jeho poslucháčoch, predovšetkým na absolventoch študijného odboru **výchova dospelých**, aby tieto názory uvádzali do života.

Ďalšiu prácu profesora Hyhlíka reprezentuje množstvo publikovaných článkov, štúdií, kolektívnych diel a publikácií, členstvo v redakčných radách, riadenie časopiseckých rubriek, spravodajstvo v dennej tlači atď. Dnes si veľmi želáme, aby sa ešte dlho venoval predovšetkým vedeckému výskumu a konzultačnej činnosti pri riešení koncepčných otázok výchovy dospelých, sociálnej politiky a rôznych foriem vzdelávania v tejto oblasti.

Na Slovensku si vysoko vážime vedecké, pedagogické a ľudské kvality profesora Františka Hyhlíka. Bez sentimentality, ale aj bez predpojatosti, sa pozeráme na vzťahy Čechov a Slovákov; profesor Hyhlík s jeho krásnym a skutočne ľudským vzťahom k Slovensku je nám aj o to ešte drahší. Spolupráca s ním pri riešení štátnej úlohy **Sústava výchovy a vzdelávania dospelých** — to je vzor bratskej spolupráce Čechov a Slovákov, to je škola, ktorá môže priniesť veľa užitočnej práce.

Dr. Emília Malá

● JÁN KADAVÝ A K. S. AMERLING

Styky slovenských a českých vlastenců před rokem osmačtyřicátým i po něm jsou velmi významné pro naše národy. Z toho zajímavou kapitolu tvoří styky J. M. Hurbana, Samuela Hroboně a malíře Božetecha Klemense s pražským lékařem, přírodo-

vědcem a pedagogem Karlem Slavojem Amerlingem, mužem velkých cílů a vznešených ideálů. Pozornosti slovenských vzdělanců neušla přirozeně jeho proslavená **Budeč**, lidová universita, kde se podle zásady Komenského učili všichni všemu. Víme, že

právě J. M. Hurban vyslovil své uznání nad všestrannou výchovou mládeže i dospělých v Budeči. Je však málo známo, že i Ján Kadavý patřil k horlivým ctitelům Amerlingovým a nejednouse na něho obracel o pomoc v otázce vzdělávání slovenských dívek.

Jan Kadavý, rodák z Podkrkonoší (nar. 7. dubna 1810 v Jestřábí), jehož výročí narození si letos připomínáme, jeden z věrných druhů Jána Kollára a stoupenec K. S. Amerlinga, patřil k významným vychovatelům slovenské mládeže i lidu. V mládí nenašel ve vlasti uplatnění i vypravil se z Čech do Pešti za poezí, jak poznamenal soudobý tisk, či přesněji za Janem Kollárem. Básník Slávy dcery byl ideálem jeho života. Plně pohroužen do Kollárových znělek i do rozpravy „O literární vzájemnosti mezi rozličnými kmeny a nářečnými slovanského národu“ (1837) nemyslel prý už na návrat do Čech a zůstal v Pešti jako učitel na evangelické škole. Ale s prací ve škole nebyl Kadavý příliš spokojen. Jednou vyznal Kollárovi upřímně, že jeho nejvlastnější svět, v němž by byl šťasten a schopen opravdu něco vykonat, není ve škole, ale jinde: v šíření myšlenky slovanské vzájemnosti v městech i na venkově.

Víme, že pak následovala nadšená práce Kadavého, jak o tom svědčí jeho spis **Vzájemnost ve příkladech mezi Čechy, Moravany, Slováky, Slezáky a Lužičany** (Pešt 1843), kde populárně objasňuje Kollárovu myšlenku slovanské vzájemnosti. Ano, idea všeslovanská zaujala v životě a zájmech Kadavého v té době přední místo. O zmíněný spis Jana Kadavého se zaujímal sám Amerling. Nabídl mu, aby nejistotu dalších existenčních možností v Pešti zaměnil za jistotu práce v Budeči. Kadavý však nabídku nepřijal, ačkoliv se mohl tak octnout na půdě nejvlastněj-